

Kitap Tanıtımı

“DİL BİLİM (TEORİK VE UYGULAMALI ALANLAR)” ADLI ESER ÜZERİNE

Göksel SERT*

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi 05.12.2020
Kabul Tarihi 12.12.2020
Yayın Tarihi 25.12.2020



Yazar Bilgisi

*Dr.



<https://orcid.org/0000-0002-8846-041X>

gokselert@gmail.com

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi,
Eskişehir / TÜRKİYE

Anahtar Kelimeler

Atıf Bilgisi

COVER

DİLBİLİM

Teorik ve Uygulamalı Alanlar



Editör
Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Derlem Dilbilim Prof. Dr. Bülent ÖZKAN	Biçimbilim Dr. Duygu KAMACI GENCER
Edimbilim Prof. Dr. Engin YILMAZ	Sözdizimi Dr. Bayram ÇETİNKAYA
Metin Dilbilim Prof. Dr. Ahmet AKÇATAŞ	Sözcük Bilim Dr. Yasemin ÇÜRÜK
Toplum Dilbilim Doç. Dr. Gülcan ÇOLAK	Sözlük Bilim Dr. Ferdi BOZKURT
Anlam Bilim Doç. Dr. Talat DİNAR	Terminoloji Dr. Nilay GİRİŞEN
Ses Bilim Dr. Görül ERDEM NAS	



Dilbilim, Teorik ve Uygulamalı Alanlar, Erdoğan Boz, Kitap Tanıtımı

Sert, Göksel (2020). “Dilbilim (Teorik ve Uygulamalı Alanlar) Adlı Eser Üzerine”. *Uluslararası Disiplinler Arası Dil Araştırmaları (DADA) Dergisi*, Sayı: 2020/1, Aralık, s. 75-79.

Book Presentation

ON "LINGUISTICS (THEORETICAL AND APPLIED FIELDS)"

Göksel SERT*

Article info

Submitted 05.12.2020
Accepted 12.12.2020
Published 25.12.2020



Authors info

* Dr.



<https://orcid.org/0000-0002-8846-041X>

gokselert@gmail.com

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi,
Eskişehir / TÜRKİYE

Keywords

Cite this article as

ABSTRACT

DİLBİLİM

Teorik ve Uygulamalı Alanlar



Editör:
Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Delemdilbilim Prof. Dr. Bülent ÖZKAN	Biçimbilim Dr. Duygu KAMACI GENCER
Edimbilim Prof. Dr. Engin YILMAZ	Sözdizimi Dr. Bayram ÇETİNKAYA
Metindilbilim Prof. Dr. Ahmet AKÇATAŞ	Sözcükbilim Dr. Yasemin ÇÜRÜK
Toplumdilbilim Doç. Dr. Gülcan ÇOLAK	Sözlükbilim Dr. Ferdi BOZKURT
Anlamibilim Doç. Dr. Talat DİNAR	Terminoloji Dr. Nilay GİRİŞEN
Sesbilim Dr. Gönül ERDEM NAS	



*Linguistics, Theoretical and Applied Fields, Erdogan Boz,
Book Presentation*

Sert, Göksel (2020). "On Linguistics (Theoretical and Applied Fields)". *International Journal of Interdisciplinary Language [JILS] Studies*, Number: 2020/1, December, p. 75-79.

Bülent Özkan, Engin Yılmaz, Ahmet Akçata , Gülcan Çolak, Talat Dinar, Gönül Erdem Nas, Duygu Kamacı Gencer, Bayram Çetinkaya, Yasemin Çürük, Ferdi Bozkurt, Nilay Giri en (2020). *Dilbilim (Teorik ve Uygulamalı Alanlar)*. (Editör: Erdo an Boz), Ankara: Gazi Kitabevi, 469 s., ISBN: 978-625-7727-35-8

Editörlü ünü Prof. Dr. Erdo an Boz’un yaptı ı ve Gazi Kitabevi tarafından 2020 yılının Kasım ayında ilk baskısı yapılan kitap, adından da anla ıldı ı üzere, dilbilimin temelinde yer alan on bir alanı kapsıyor.

Önsöz’de eserin editörü Boz, kitabın hedef kitlesini “... ba ta dil ve edebiyat bölümleri olmak üzere dilbilim ve di er ilgili bölümlerin lisans ve lisansüstü ö rencileridir. Bununla birlikte bu alanlarda çalı an veya bu alanlara ilgi duyan akademisyenler ve di er okurlardır.” (2020: v) ekinde açıklıyor ve bu hedef kitle için gerekli olan dilbilim alanlarının kitabın bölümlerini olu turdu unu belirtiyor. Bu bölümler unlar: *derlem dilbilim, edimbilim, metin dilbilim, toplumdilbilim, anlambilim, sesbilim, biçimbilim, sözdizimi, sözcükbilim, sözlükbilim ve terminoloji*.

Daha önce farklı eserlerde, farklı hedef kitleler göz önüne alınarak i lenen bu konular, *Dilbilim (Teorik ve Uygulamalı Alanlar)* kitabında yukarıda belirtti imiz hedef kitle do rultusunda olu turulmu bir içeri e sahip. Hazırlık a aması bir yıl süren eser, içeri i açısından alı ık oldu umuz genel dilbilim kitaplarından farklı özelliklere sahip. Örne in kitabın bölümleri arasında dilbilim tarihçesi ve genel dilbilime giri gibi klasik bölümler yer almıyor. Bu açıdan kitap, hedef kitlesine gerekli bilgiyi do rudan aktarmakta.

Boz’un kitabın önsözünde de indi i bir di er önemli konu ise alan içinde sıkça tartı lan terim kullanımlarıyla ilgili. Boz, “Editörlük a amasında yazarların terim, tanım ve tasnif tercihlerine müdahale edilmemi tir.” (2020: vi) sözüyle yazarlara bu alanda bir özgürlük sa landı ını belirtiyor. Ayrıca her bölüm sonunda yer verilen “Türkçe- ngilizce Terim Dizini”, farklı terim kullanımları açısından olu abilecek sıkıntılar önüne geçiyor.

Kitabın “Derlem Dilbilim” (2020: 3- 51) adlı ilk bölümü, Prof. Dr. Bülent Özkan tarafından yazılmıştır. Özkan derlem dilbilim alanını, aynı zamanda kendisinin Tübitak projesi olan “Kendi Kendine Derlem Platformu Olu turma” ba lamında ele almı tir. Buna göre ara tırmacı “Derlem Nedir?”, “KKDP’de Modüller ve Uygulamalar” ve “Sonuç” ana ba lıklarıyla alanı teorik açıdan anlatırken platformdan örneklemeler ve görsellerle derlem dilbilimin uygulamalı yönüne de inmi tir.

Kitabın “Edim Bilimi” (2020: 55-88) adlı ikinci bölümü, Prof. Dr. Engin Yılmaz tarafından yazılmıştır. Yılmaz, “Giri ” kısmında geni bir alanyazın taramasıyla birlikte edimbilimin tanımından, tarihçesinden ve di er bilim dallarıyla ili kisinden söz etmi tir. “Kavramsal Çerçeve” ba lıklı kısımda alan ile ilgili kavramlar, geni bilgiler e li inde okuyucuya sunulurken “Kuramsal Çerçeve” kısmında edimbilim kuramlarının ayrıntılı incelemelerine yer verilmi tir. “Son Söz” ba lı ı altında ise ara tırmacı, edimbilim hakkındaki genel tespitlere yer vermi tir.

Üçüncü bölüm “Metin Dilbilim” (2020: 91-145), Prof. Dr. Ahmet Akçata tarafından kaleme alınmıştir. Akçata , giri kısmında öncelikle *metin* ve *metin dilbilim* kavramlarını açıklamı ve ardından tarihsel bir bakı açısıyla metin çalı maları ve Türkiye’de yapılmı metin dilbilim çalı maları hakkında bilgiler vermi tir. Bu teorik bilgilerin ardından ara tırmacı, metinle me ba lantılarının ilkeleri üzerinde durmu ve sırasıyla “Ba da ıklık”, “Tutarlılık”, “Amaçlılık”, “Kabul Edilebilirlik”, “Durumsallık”, “Bilgisellik”, “Metinler Arasılık” ba lıklarını geni bir biçimde ele almı tir. Bölüm sonunda ise, metin dilbilim tekni iyle incelenmi bir metin örne iyle metin dilbilimin uygulamalı yönüne yer vermi tir.

Dördüncü bölüm “Toplumdilbilimi” (2020: 149-206), Doç. Dr. Gülcan Çolak tarafından kaleme alınmıştir. Yazının ba langıç kısmını alanı tanıtan genel bilgilere ayıran ara tırmacı; “Dil ve Kültür” ba lı ında bu iki önemli kavrama, “Dilin De i kenli i” ba lı ı altında toplumsal etkilerle dilde ya anan de i imlere, “Dil Türleri” ba lı ında ise bir dil toplulu u içindeki *dil varyantlarına* ve

dilbilimsel özelliklere dayalı *dil türlerine* de inmi tir. "Sosyolektler" ba lıklı son kısımda ise, cinsiyet ve ya gibi toplumsal de i kenlere göre olu an dil kullanımları hakkındaki geni bilgilere yer verilmi tir.

Be inci bölüm "Anlambilim" (2020: 209-239), Doç. Dr. Talat Dinar tarafından kaleme alınmı tir. "Giri " kısmında alanla ilgili genel bilgilere yer veren ara tırmacı; "Anlambilim" ba lı ı altında "Anlambilim ve nceleme Alanları", "Anlambilim Sınıflandırmaları" ve "Anlambilimin Tarihsel Geli imi" konularına yer vermi tir. Yazının "Anlam" ana ba lı ına sahip di er bölümünde ise "Anlamın Olu umu Üzerine Görü ler" ile "Sözcük Anlamı ve Özellikleri" konuları geni bir alanyazın taramasını içerecek ekilde okura aktarılmı tir.

Altıncı bölüm "Sesbilim" (2020: 243-275), Dr. Gönül Erdem Nas tarafından kaleme alınmı tir. "Giri " kısmında sesbilimin beyindeki i lem sürecine de inen ara tırmacı; ikinci kısımda "Sesbilgisi ve Sesbilim" farkını, ardından da "Ses Üretim Yolu"nu ele almı tir. Ba langıç sayılabilecek bu konuların ardından; "Ses", "IPA", "Sesbirim", "Yazıbirim", "Türkçedeki Sesler", "Ayırt Edici Özellik Kuramı", "Türkçede Ses Uyumları", "Seslerin Sınıflandırılması", "Hece" ve "WALS'e Göre Türkçenin Sesbilimsel Verileri" gibi konuların içinde yer aldı ı geni bir ba lamlı bölümü noktalamı tir.

Yedinci bölüm "Biçimbilim" (2020: 279-308), Dr. Duygu Kamacı Gencer tarafından kaleme alınmı tir. "Kavram, Terim ve Tanım" kısmında çok yönlü bir bakı açısıyla alan hakkında genel bilgiler veren ara tırmacı, "Biçimbilimsel Ara tırmaların Amacı" ve "Biçimbilimin Tarihiçesi" ile giri bilgilerini sürdürmü tir. "Biçimbilimin Temel Kavramları"nın ve "Biçimbilimsel li kiler" in geni ba lıklar halinde sunuldu u yazıda "Biçimbilim ve Arakesitleri"; "Biçimbilim-Sözdizimi Arakesiti", "Biçimbilim-Sesbilim Arakesiti", "Biçimbilim-Anlambilim Arakesiti" ve "Biçimbilim-Edimbilim Arakesiti" ele alınmı tir. Bölüm, biçimbilim ile ilgili tespitlerin yer aldı ı "Sonuç" ile noktalanmı tir.

Sekizinci bölüm "Sözdizimi" (2020: 311-368), Dr. Bayram Çetinkaya tarafından kaleme alınmı tir. Sözdizimi kavramı ve sözdizimi çalı malarıyla ilgili tarihsel bir bakı açısını içine alan geni bir ba langıç kısmıyla ba layan yazı, *Chomsky ve arkada larının* kuramsal görüşleri do rultusunda ilerlemi tir. Ardından "Sözcükler" ba lı ı altında sözcük türleri hakkında örneklerle zenginle tirilmi bilgiler veren Çetinkaya, "Öbek Yapı" kısmında geni bir alanyazın taramasıyla öbek yapı kavramına, öbek yapının anlam ili kilerine ve yapısal özelliklerine, öbek türlerine yer vermi tir. Alanyazındaki farklı yakla ımları göz önüne alan bir bakı açısıyla "Tümce" ba lı ı altında tümce tanımına, tümcenin anlamsal ve yapısal özelliklerine, tümcedeki sözdizimsel ili kilere ve tümce türlerine de inmi tir.

Dokuzuncu bölüm "Sözcükbilim" (2020: 371-401), Dr. Yasemin Çürük tarafından kaleme alınmı tir. Yazıya "Sözcükbilim Nedir?" sorgulamasıyla ba layan yazar, alanyazındaki *sözcükbilim-sözlükbilim* arasındaki terim karma asını ele aldıktan sonra sözcükbilimini geni bir bakı açısıyla i lemi , ardından "Sözcük" ba lı ı altında sözcük kavramını sesbilgisel ve dilbilgisel açıdan ele almı tir. "Sözcükbilim ve Anlam" ise yazının hacim olarak en geni kısmını olu turmu tur. Çürük, sözcüksel anlam ili kilerini alt ba lıklar halinde incelerken *kaplam-içlem, üst anlamlılık-alt anlamlılık, metafor, çok anlamlılık, e anlamlılık, zıt anlamlılık, anlam çözümlemeleri, atasözü, deyim, ikileme* ve *terim* gibi pek çok kavrama yer vermi tir. Yazı, "Sözcükbilim ve Biçimbilim", "Sözcükbilim ve Kökenbilim" ili kilerine de inen son kısımla noktalanmı tir.

Onuncu bölüm "Sözlükbilim" (2020: 405-435), Dr. Ferdi Bozkurt tarafından kaleme alınmı tir. "Sözlükbilim Kavramlarına Genel Bir Bakı " ba lıklı ba langıç bölümünde *sözlükbilim* ve *sözlük* terimleri, geni bir alanyazın taraması e li inde açıklanmı tir. Bu giri in ardından ara tırmacı, "Sözlükbilimin Türleri"ni önce *genel sözlükbilim* ve *uzmanlık sözlükbilimi* ekinde ardından konu temelli bakı açısıyla *adli sözlükbilim*, *a ız sözlükbilimi* ve *ansiklopedik sözlükbilim* gibi on be ayrı alt ba lıkta incelemi tir. "Sözlükbilimin Çalı ma Alanı" nı kuramsal ve uygulamalı açılardan ele alan

Bozkurt, “Sözlükbilimin Farklı Alanlarla İlişkisi” kısmında alanın *sözcükbilim, anlambilim ve derlem dilbilimi* ile ilişkisini inceleyerek bölümü tamamlamıştır.

Ön bölüm ve son bölüm “Terminoloji” (2020: 439-469), Dr. Nilay Giri tarafından kaleme alınmıştır. Bölümün başlangıç kısmında terminolojinin “Tanımı ve Özellikleri”ne değinen araştırmacı, ardından tarihsel bir bakış açısıyla alanın “Başlangıcı”na; *Viyana, Prag ve Rus okulu* gibi “Kurucuları”na değinmiştir. “Nasıl Bir Disiplindir?”, “Diğer Disiplinlerle İlişkisi” ve “Önemi” başlıklarında terminoloji alanının kuramsal genel özelliklerine değinen Giri, “Hangi Alanlarda Kullanılır?”, “Terminoloji Biliminin Temel Unsurları”, “Terminoloji Çalışmaları ile İlgili Bazı Uluslararası Kuruluşlar”, “Terminoloji Çalışmaları ile İlgili Türkiye’deki Bazı Kuruluşlar”, “Kullanıcıları” ve “Terminografi” başlıklarında alanın uygulama temelli yönünü geniş bir alanyazın taraması ve görsellerle birlikte ele almıştır.

Dilbilim gibi son derece geniş ve bir kitap hacmine sığdırılması oldukça güçlü bir alanı ele alan *Dilbilim (Teorik ve Uygulamalı Alanlar)* adlı eser, kitapta ele alınan alanlarla ilgili temel bilgi edinimini bir kitapta toplamıştır. Bu açıdan kitabın, hedef kitlede yer alan dil ve edebiyat ile dilbilim bölümlerinde eğitimini sürdüren lisans ve lisansüstü öğrencileri ile alan hakkında bilgi edinmek isteyen ilgililer açısından temel bir kaynak işlevi göreceğini umuyoruz.

Bununla birlikte, her bölümün sonunda yer alan terim listeleri, kaynakça ve “Okuma Önerileri” alanla ilişkisini geliştirmek isteyenler için bir kılavuz mahiyetindedir. Ayrıca bu eseri yalnız öğrencilere hitap eden bir çalışma olarak görmek yanlış olacaktır. Akademik çalışma sürecinde kullanılan alan ile ilgili temel bilgileri ve kaynakları derli toplu bir şekilde bir araya getirmek çok kez hatırı sayılır bir emek ve zaman kaybını beraberinde getiriyor. *Dilbilim (Teorik ve Uygulamalı Alanlar)* kitabı, bu bakımdan da okur beklentisini büyük oranda karşılıyor ve akademik bir ihtiyaca cevap veriyor.